

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Nikos Kazantzakis

Grădina de piatră

Traducere din franceză și note de
ALEXANDRA MEDREA-DANCIU

HUMANITAS
fiction

I

„Ajutor!“

O chemare surdă, înăbușită, venită din adâncuri, mi-a sfâșiat deodată inima.

Eram totuși atât de fericit! O fericire mută, profundă, imobilă, ca fericirea unei gâze care se încălzește la soare.

Tot acest pelerinaj în Japonia n-a fost, așadar, o nesfârșită încântare? Ce mai dorea inima mea nesățioasă și ingrată?

Ca un bătrân *bikkhu*¹ care își lasă fiii și nepoții adâncindu-se în pădure, ca viermele care se retrage în solitudine, încercat de mâncărimea misterioasă a aripilor, mă adânceam și eu în Japonia.

Moment critic al vieții mele, neliniște vagă și profundă – durerea năpârlirii.

Mă înăbușeam; femei, idei, acțiune politică, sau călătorii?... Am ales călătoria drept soluția de salvare.

De când am venit pe lume, am simțit în mine o sete de abis și de pieire, o picătură de otravă orientală mortală, și în sfârșit mă hotărâsem să mă vindec.

În ce fel? Cufundându-mă în acest Orient malefic, umplându-mi ochii de surâsurile misterioase de Buddha, care vrăjesc și ucid toate marile speranțe de pe pământ...

1. Călugăr budist trăind în comunitate, el poartă robă de culoare șofran sau roșu-brun. În sanscrită, *bhikshu* desemna un călugăr cerșetor aflat în etapa a patra a vieții sale, numită *sannyasa*.

Să concentrez glasurile tainice care se ridică din adâncul ființei mele, anunțându-mi sfârșitul iremediabil al oricăror eforturi umane, să dau o formă acestui haos, să descopăr legile acestei anarhii, să impun ordine confuziei dorințelor – iată scopul tainic al lungului meu pelerinaj.

Aș fi reușit astfel să împlânzesc acele glasuri viclene și aș fi rămas singur cu inima mea, acest țăran naiv care ară și seamănă neantul și n-o știe; și care, neștiind, creează încet-încet, împreună cu toate inimile creatoare, imposibilul.

Cineva în mine suferă și luptă pentru libertate. Vreau să-mi curăț inima de orice iarbă rea care o năpădește. Așezat în calmul adânc al grădinilor japoneze sau în furnicarul uman de pe scările templelor, vreau să trasez calea pelerinului meu lăuntric, al Marelui Necunoscut, și să marchez etapele drumului său.

În efervescența imobilității, care își adună puterile spre a face un salt, mă pregăteam de drum. Pregătire, plecare, marș, scop al marșului, sosire – mi-am promis să descopăr înțelesul tainic al fiecărei etape și să-l fixeș prin cuvinte.

Japonia, cu pasiuni teribile supuse unei forme disciplinate și zâmbitoare, va fi călăuza mea. În acel tărâm necunoscut, totul avea să îmi pară nou și să mă scuture strașnic.

Nu cunoșteam decât două cuvinte în japoneză, îmbarcându-mă pentru această mare crizantemă: *sakura*, floare de cireș, și *kokoro*, inimă. Aceste două cuvinte, ziceam eu, vor fi cheile care îmi vor deschide toate porțile. Cum aș fi putut să ghicesc atunci că voi avea nevoie de un al treilea cuvânt, al cărui echivalent nu-l știam încă în limba japoneză? În franceză se numește teroare.

Marea albastră, pescărușii, norii de primăvară, delfinii... Intensă și violentă, viziunea îmi invadează toate simțurile... Culori insolite, trupuri zvelte și dezgolite, șoapte obscene și

inocente, fructe gustoase și putrede, izuri fetide amestecate jucăuș cu parfumul îmbătător de iasomie...

— Joshiro-san, îi zic eu însoțitoarei mele, la bordul vaporului care ne ducea spre Japonia, Joshiro-san, sufletul tău, sunt sigur, e foarte simplu, ca sufletul oricărei femei; trupul tău, ca trupul oricăror femei, albe, galbene sau negre, e însetat de mângâieri. Eu cunosc toate misterele goliciunii; dar tu ești din altă rasă decât a mea, și acest lucru îmi stârnește cu voluptate curiozitatea. Călătoria e prea lungă; ce-ar fi dacă ne-am iubi puțin, Joshiro-san?

Un larg surâs budist a răsărit pe buzele ei pline și i s-a răspândit pe fața aspră, cu pielea galbenă frumos șlefuită.

Și, cum tăcea, privind cu ochii ei înguști marea care se vălurea, am continuat râzând:

— Ce fericire! Prin tine, Joshiro-san, aș fi putut să înțeleg rasa galbenă mai bine decât citind toate cărțile groase scrise despre acest neam fascinant și periculos. Dragostea e cel mai mare dascăl; metoda sa e cea mai sigură: se bazează pe simțurile noastre cele mai profunde, pipăitul și mirosul.

Joshiro râde, uitându-se lung la mine; dinții ei lași strălucesc în razele imensului soare oriental; marea verde a Egiptului se întindea deja înaintea noastră ca o prerie proaspătă de primăvară.

Călătorii jucau golf, trictrac, șah; se ghiftuiau, își povesteau anecdote deocheate; femeile, numai urechi, ascultau; se dezveleau râd pe rând, întâmpinând cu bucurie căldura, complicea lor.

Joshiro, întinsă pe șezlong, respira cu nesaț aerul sărat; se abandona soarelui matinal ca o pisică.

Deodată m-am rușinat de ochetele mele lacome și de vorbele mele impudice; m-am ridicat.

Joshiro îmi era acum nesuferită. Îi pierise farmecul puțin căutat, dar tulburător, al japonezei, surâsul naiv, grația

insinuantă, atotputernicia slăbiciunii. Devenise, în costumul de sport și cu pornirile ei de femeie emancipată, o ființă compozită, echivocă, un pic ridicolă, un pic tragică, la fel ca toate organismele incoerente aflate în faza de metamorfoză.

Îmi era nesuferită, dar ceva mă atrăgea la ea – poate pielea ei galbenă atât de șlefuită și ochii alungiți, oblici. Și mai ales mireasma răspândită de trupul ei în aceste ultime zile calde – o mireasmă animalică de mosc.

— În clipa cea mai minunată pleci! Unde te duci?

— Să respir.

Marea egipteană, „Marea Verde“, și departe la orizont o linie ondulatorie, fumegând ușor, pământul.

Un lamento dureros din epoca faraonilor îmi sfâșie deodată inima. Suntem bulversați de neliniștea vremii noastre, o linie roșie urcă în noi, urcă, urcă cu disperare... Nu putem înțelege altceva decât neliniștea.

Las la o parte, de pe acest pământ apărut înaintea mea, regii și zcii, războaiele victorioase și misterele profunde și nu rețin decât strigătul unui biet scrib care, așezat cu picioarele încrucișate, vedea suferința și înălța glasul:

„Am văzut! Am văzut! Am văzut! Am văzut fierarii; degetele lor sunt aspre ca pielea de crocodil... Am văzut țăranii stropind pământul cu sudoarea lor. Boala îi pândește pe zidari; ziua întreagă, sub soarele arzător, lucrează agățați de acoperișuri; seara, întorcându-se acasă, își bat nevasta și copiii... Am văzut țesătorul cu genunchii la piept; am văzut olăcarul străbătând deșertul înfricoșat...

Am văzut! Am văzut! Am văzut!“

Ascultam scribul, martorul implacabil, și îmi simțeam inima sfâșiată. Să mă joc cu Joshiro, să-mi pierd timpul prețios cu vorbe goale, ce rușine! Scribul răsărea din pământ, cu ochii larg deschiși, cu mâna ușor ridicată, gata să însemneze cuvintele lui de neșters.

Văd! Văd! Văd! Deodată întreaga suferință a vremurilor noastre a crăpat înaintea mea ca un abces.

Joshiro se apropiase de mine; buza de sus îi era brobo-nită de sudoare, părul încrețit i se lipea de ceafă. Mireasma trupului suplu și puternic mă invadează ca o beție impudică.

— La ce te gândești? șopti ea, regăsindu-și glasul feminin.

Uitase gesturile băiețești și marile idei de libertate; re-devenise o adevărată femeie, credincioasă misiunii sale de a înlănțui suflul bărbatului.

— Mă gândesc la suferință, am răspuns eu, încercând să mă scutur de dulcea moleșală care mă cuprindea.

Dar mireasma acelui trup tânăr, necunoscut, mă învă-luia...

Cineva în mine era furios. Joshiro ofta. M-am întors.

— Nu ofta, am spus eu brusc, nu poți înțelege. N-ai suferit niciodată?

Ochii lui Joshiro aruncară un fulger întunecat.

— Ba da, răspunse ea cu un glas surd.

— Li-Teh?

La auzul numelui Joshiro a tresărit. Nu mi-a răspuns. Fața îi devenise palidă, țeapănă ca o mască a spaimei. Buzele i se subțiară, părea că le înghițise.

— Iartă-mă, Joshiro-san... am îngânat eu.

Nu m-a auzit; nemișcată, privea marea.

Îi atinsesem rana cu o mână prea grea. Pe Li-Teh, chinezul taciturn coleg cu mine la universitate, la Oxford, îl iubise cândva cu pasiune; dar, el o părăsise și se întorsese în China.

Joshiro s-a refugiat la mine în aceeași seară.

— Nu mă lăsa să mă omor! strigase ea, prăbușindu-se în pragul ușii mele; nu mă lăsa să mor! Vreau să trăiesc ca să mă răzbun!

Căzuse grav bolnavă. Scuipe sânger, doctorii dădeau din cap cu disperare; dar Joshiro n-a vrut să moară; sprijinită între pernele mari, albe, ne privea zâmbind.

— Nu vă fie frică! ne-a zis ea, nu vă fie frică! N-o să mor.

A răzbit, s-a ridicat, s-a pus pe treabă cu înverșunare la ambasada japoneză de la Londra. Se ducea des în Japonia, trecea clandestin în Manciuria, intra deghizată în China.

Ce făcea? Nu spunea niciodată. Numele lui Li-Teh nu mai răsărea pe buzele ei pline și senzuale.

Uitase, așadar? Se culcase cu bărbați, abandonându-i a doua zi cu o cruzime nebună. Vorbele ei erau adeseori cinice. Cu siguranță, îmi ziceam de fiecare dată când o revedeam, trebuie să fi uitat de prietenul meu și de răzbunarea ei...

Și iat-o acum, auzind numele lui Li-Teh se crispase.

— Joshiro-san, am repetat eu foarte încet... Iartă-mă.

— Taci! a strigat atunci, cu glasul ei un pic gutural. Taci!

II

Amiaza săgeta cu raze verticale. Vaporul acostase. Joshiro nu mi-a răspuns când am chemat-o. Am ieșit singur.

M-am plimbat pe chei, cu nările fremătând. Am respirat cu nesaț aerul saturat de miresmele portului oriental. Am savurat mango și banane, am mestecat foi de betel, am fluierat, am râs de unul singur; eram fericit.

Mulțumeam forței oarbe care a făcut să mă nasc, și să rătăcesc prin aceste locuri, și să simt mirosul trupului îndestulat, și să gust pe îndelete fructele oprite.

Porturile Orientului au un miros de mosc ca fiarele în călduri. Viclene și lubrice, își deschid brațele și vând otrăvuri nespuse de dulci.

„Fetele din port sunt ancore, sau funii? De dimineață au oprit în port două vapoare!“

Fluieram acest haiku pe cheiul din Port-Said, cu mâinile pline cu banane.

Un american robust, auster, se plimba solemn cu câțiva pași înaintea mea. Purta o caschetă neagră cu litere mov: „Salvation Army“.

Fanatic, al naibii virtuos, cu ochiul rece și dur – ce căuta creștinul ăsta în portul pestriț debordând de soare, de fructe și de sirene mărunțele pe jumătate dezgolite? N-am văzut nicicând o privire mai rece, mai plină de ură, mai puțin

deschisă Orientului și iubirii. Se uita la bielele fete fardate – surorile sale – și ochii lui distilau otravă.

Fără caschetă și fără litere mov, fără ură creștină, cu pipa între dinți, urmăream amuzat bărbatul boreal eșuat prin acele locuri însorite.

Deodată, un băiețel de culoarea ciocolatei a țâșnit din umbră. Îi râdeau ochii, unghiile roșii date cu henna luceau la soare. S-a agățat de vestonul creștinului cu ochi albaștri.

— Musiu... Musiu...

N-am auzit ce zicea, dar eram sigur că îi propunea aceeași marfă pe care mi-o propusese și mie cu cinci minute mai devreme.

— Musiu... Musiu... O fată... durdulie... durdulie... sora mea... Vino!

Și, cum eu m-am întors spre el râzând și i-am zis „Nu-mi trebuie femei!“, bietul felah, fără să ezite, și-a ajustat puțin marfa:

— Musiu... Musiu... un băiat... frumos... frumos... fratele meu! Vino!

— Nu-mi trebuie nici băieți!

M-a privit speriat și s-a cuibărit la umbră. Și iată-l acum agățat de sacrul veston.

— Musiu... Musiu...

Omul virtuos s-a oprit consternat; se îneca de mânie.

— Musiu... Musiu...

Deodată, bietul băiat, cu inocența divină a unui animal, s-a speriat. A întâlnit privirea misionarului și a priceput. A înțeles instinctiv ura, mânia, răceala virtuții.

Ca și cum era gata să se joace în iarba răcoroasă și ar fi zărit o viperă cu capul înălțat, fixându-l imobilă, bietul băiat rămase deodată cu gura căscată, îngrozit, în mijlocul cheiului, și mă privea cerându-mi parcă ajutor.